A víg özvegy

Katona József Színház
Kecskemét 1964-65

KATONA JÓZSEF MEGYEI KÖNYVTÁR
1995/148/31
KECSKEMÉT

Fiatal komponista koromban — egyre inkább láttam és éreztem, hogy az operettet már nem tartják művészetnek, művészeti ágnak, hanem csak egyszerű szórakozásnak, amelyet úgyis hamar elfeled az ember. Az operett-bárgyúság kifejezés már szállóigévé vált. Operett-librettónál együgyűbb dolgot már el sem tudtak képzelni.

Akkoriban sokat törtem a fejem a dolgon és végül is arra a meggyőződésre jutottam, hogy ez a balítélet és lekicsinylés azért olyan általános, mert az operett cselekménye teljesen valószínűtlen, mondhatni ostoba. A színpadon mozgó figurákból hiányzik a szív, a lélek. Elhatároztam, hogy változtatok ezen a dolgon... embereket teremtek és ezeket úgy ábrázolom a színpadon, hogy akár köztünk is élhetnének. Embereket, akik éppen úgy szeretnek és szenvednek, mint mi. Természetesen úgy gondoltam, hogy mindezt zenével fejezem ki, tehát ha a cselekmény úgy kívánja, operai eszközökkel élek.

Operettjeimben egyre nagyobb követelményeket támasztottam énekesekkel és zenekarral szemben. A direktorok a hajukat tépték kétségbeesésükben azért, mert nem voltak meg az eszközeik ahhoz, hogy ezeket előadják. Németországban számos színház tartott műsorán operát és operettet. A zenekarok legjobbjai azonban a legtöbbször kikötötték, hogy operettekben nem kötelesek játszani. Operettelőadásokon csak kisebb zenekar állott rendelkezésre. Hárfásuk legtöbbször nem volt. Viszont én céltudatosan azt a taktikát folytattam, hogy mind többet és többet követeltem a zenekartól. Fafúvókat kettősen vagy hármasan. Négy kürtöt, három harsonát és tubát. Ha egy-egy darabomat műsorra tűzték, a karmester már kétségbeesetten szaladt a direktorhoz és erősítést kért. Kijelentettem például, hogy a hárfa operettelőadásokon is nélkülözhetetlen. Ez ingerelte a direktorokat, de nem tetszett a dolog a kritikusoknak sem. Azonban mindhiába, a publikum már ismerte a nevemet, s úgy látszik operettjeim meghallgatása sok nézőnek okozott valóságos színházi élményt, a darab sodra magával ragadta a nézőt. Ez megerősített abban, hogy helyes úton járok, és mind merészebb témákat választottam.

Lehár Ferenc

LEHÁR FERENC

A víg özvegy

Nagyoperett 3 felvonásban

Írta: VIKTOR LEON és LEÓ STEIN — Fordította: MÉREI ADOLF

Glavari Hanna	GYÓLAY VIKTÓRIA Jászai-díjas
Zéta Mirkó nagykövet	SZALMA SÁNDOR
Valencienne, a felesége	LÁDY ZSUZSA M. V.
Daniló gróf, követségi titkár	TIHANYI TÓTH LÁSZLÓ
Camille de Rosillon	IVÁN JÓZSEF
Cascade	MOJZES ISTVÁN
St. Brioche	NÁNDORI BARNA
Bogdanovics konzul	SÜLE GÉZA
Silvaine, a felesége	ZSIGRAI ANNAMÁRIA
Krazov	BUDAI LÁSZLÓ
Olga, a felesége	KAÁLI NAGY MARGIT
Prisica nyug. őrnagy	VINCZE PÁL
Praskovia, a felesége	MÁRKUS ERZSÉBET
Nyegus, követségi írnok	KOMLÓS JÓZSEF

Szólótáncosok:

BLAHOTA MÁRTA, TÓTH BEATRIX, KARLÓCZY FERENC, HORVÁTH FERENC

Díszlettervező: BORCSA ISTVÁN — Jelmeztervező: MÁRTON ALADÁR

Koreográfia: BORBIRÓ ANDREA — Karmester: RÓNAI PÁL

Rendező: UDVAROS BÉLA

Hanna Glavari forradalmat idézett fel az operett világában. A Víg özvegy szakítást jelentett a valószínűtlenségekkel és azzal a lokálpatriotizmussal, amely operettszínpadon Bécs városát, annak múltját, polgárait, borát és lányait dicsőítette szüntelen. Helyesebben nem is lokálpatriotizmus volt ez, inkább számító szerzők ravaszkodása, amely a lokálpatriotizmusra épített. A Víg özvegy minden alakja elfogadható volt, a darab drámai felépítése logikus. Lehár dallamötletei szinte egymást kergették s végül azt is el kell ismerni, hogy az operettszerzés zenekari technikája is új megvilágításba került, Lehár zenekara lényegesen gazdagabb volt, lényegesen szebb színekben csillogott, mint a régi.

Glavari Hanna

Gyólay Viktória

Az én hazám, szép Montenegro
Ma itt van Párizs kellős közepén
Nótázik, táncot jár lány és legény,
Akárcsak otthon — Cettinjében vón

Hol égbe nyúlva zord a bérc,
Ott él egy lány egy rossz lidérc!
A neve: Vilja! Csodaszép!
Nóta van róla, szól ekképp!

Ott élt a lidérc az erdők rejtekén,
Meglátta egy jámbor, egy ifjú legény!
Csak nézte és úgy megörül
És lángokat érez a szíve körül!
Megdidergett, láz veré,
Már lelke a rossz szellemé,
Sóváran sóhajtott a leány felé:

Vilja! Oh, Vilja! Te szép és csodás!
Légy az enyém! Soha el ne bocsáss!
Üdvözít csókod, bár sírba temet!
Neked adom éltemet!

Tóth Aladár cikkéből:

Pesti Napló 1934. ápr. 10.

Az operett, a háború előtti bécsi operett jellegzetesen a polgári középosztály teremtménye. Míg ez a középosztály vezetett, addig közkincs volt az operett is. A Melanie-valcert éppen úgy dúdolta a suszterinas, mint maga Ferencz József őfelsége. De ezt a valcert Johann Strauss írta, aki muzsikájával olyan teljes életet tudott önteni a sablonos operettfigurákba, hogy azok összeölelkeztek egymással és orosz herceg meg sertéskirály, grófnő meg cigánylány, velencei éjszaka meg bécsi Práter egyetlen nagyszerű kórusban énekelte, táncolta:

— Man lebt nur einmal!

Lehár ebbe a valcervilágba született bele. És ha valaki tovább tudta szőni ennek a világnak valcerálmát, akkor elsősorban Lehár volt az. De Lehár korában a középosztály hovatovább megszűnt vezetőosztály, összekötőkapocs lenni. Az alsóbb rétegek lehullottak róla, a pénzarisztokrácia felzárkózott a felső tízezer mellé, Lehár zenéje is egyre exkluzívabb húrokat pengetett, egyre inkább osztálymuzsika lett és egy felfelé bukó társadalmi réteggel bukott felfelé, míg be nem érkezett az Operaházba.

Ennek a közönségnek valóságos megváltás a Lehár-muzsika. Megváltás, hogy akad művész, igazi melegszívű, finom művész, aki lelket önt olcsó szórakozásába. Aki lehajol hozzá, hogy felemelje, aki mindazt, ami a félérzések világában még muzsikára szomjazik, nemesen ívelő, harmonikus melódiákkal itatja. És nagy szerencse, hogy ahol egy Culbertson bridzstudós köti le a gondolatokat, ott egy Lehár szabadítja fel az érzéseket. De a legnagyobb szerencse, hogy Lehár olyan valódi tehetség, aki maga is fel tud szabadulni, miközben alázatosan szolgálja publikumát, egyben észrevétlenül simán, könnyedén felépíti saját poétikus világát, ki-kiröppen, a színházi és színpadi miliő, a kor, a divat, az egész mai élet kalitkájából és ilyenkor egy-egy bensőséges dallamfordulatban, frissen dobbanó ritmusban ránkvetíti a bécsi kedély aranyos örök napsugarát, mely nála mindig ott bujkál a finom, érzelmes-vágyas melankólia violett felhői között.

Nékem szerelmetes hazám
Sok bajt, munkát csinál ám!
Mivel a dolgom sok nagyon
Délnél tovább nem alhatom!
A hivatalban, oh egek,
Egy teljes órát görnyedek.
Tele aktákkal asztalom
S a körmömet piszkálgatom.
És nálam nincs kihallgatás,
Bölcsebb dolog a hallgatás!
Mindig felhős a homlokom,
A hon javán gondolkodom!
Meg kell jelennem énnekem
Finom, hosszú ebédeken.
El így telik egész napom,
Alig hogy állok lábamon,
Ha jön az est sötétedőn,
Akkor kezdődik pihenőm.
S fáradtan persze éjjelem,
A nyugalomnak szentelem!

Az orfeum tanyám —
Ott békén hagy hazám!
Ott éltem vígan élem,
Mert átkarol tündérem.
Lolo—Dodo, Frou—frou!
S a hazaszeretetnél
Szerelmük többet ér!
Pezsgőben úszom én,
A kankánt járom én,
Nyakába ott ez úrnak,
Hej csókkal borulnak.
Loló, Dodó, Frou-frou,
Klo-klo, Margó, Zsuzsu!
S a hazaszeretetnél —
Szerelmük többet ér!

Danilovics Daniló

Tihanyi Tóth László

LEHÁR FERENC Komáromban született 1870. április 30-án. Apja katonakarmester volt, aki családjával együtt végigvándorolta az Osztrák—Magyar Monarchiát. Az apa morva származású, de magyarrá lett, akár Pestre, akár Prágába, vagy Bécsbe szólította a katonai parancs. A kis Lehár együtt járt apjával mindenfelé, míg Prágában kötött ki a konzervatóriumban, ahol hegedülni tanult. De már akkor elkezdett dalokat, szonátákat komponálni. Mikor befejezte tanulmányait, ő is, mint apja, katonakarmester lett. De komponálási terveiről soha nem mondott le. Állásait nemcsak a katonai áthelyezés, de nyugtalan természete miatt is sűrűn váltja, s hol a katonaságnak, hol a színháznak fordít hátat. A lázas tanulás évei voltak ezek. Operalibrettókat keresve, melynek első eredménye egy soha be nem mutatott opera. De Lehár csakhamar rájön, hogy az operaszínpadot az operett felől kell megközelítenie. Bécsbe megy, hogy az operett fővárosában indítson támadást a sikerért. 1902. Theater an der Wien: az első Lehár premier. Mérsékelt siker, de nem is bukás. Egy hónap múlva újabb Lehár premier ugyanitt — de a szövegíró a híres Victor Leon. Ez már jelentősebb állomás. De az igazi, a nagy és mindent átfogó siker csak a Víg özveggyel érkezik el. Itt találja meg Lehár igazi hangját, azt az újat, ami a századfordulón már haldoklásnak indult bécsi operettet nemzetközivé és egyénivé tette. Innen az útja töretlen. Van aki folytatja a bécsi operettstílust, s így is sikert arat, van aki új utakat keres a dzsessz felé — Lehár egészen sajátos módon újította meg a műfajt. Mint nagy elődei, nagy szerepet adott a zenekarnak, igen sokat várt az énekesektől — Richard Tauber a nagynevű tenorista vitte diadalra legtöbb operettjét — és olyan témákat dolgozott fel, mely nemzetközi érdeklődésre tarthatott számot. Bécs mellett nagy szerepet kapott a Lehár darabok színrevitelében Berlin — és a sikert világméretben mindig Párizs, London, New York döntötte el.

Lehár Ferenc

Camille de Rosillon:
Iván József

Valencienne:
Lády Zsuzsa *m. v.*

Nézd e kicsi pavilon!
Az Istenke küldte őt nekünk,
Nézd ez a kicsi pavilon,
Lesz szerelmetes búvóhelyünk.
Jó lesz fészekül! Hol a szív megrészegül,
Ez a kicsi pavilon
Üdvöket ígérget, csábítón!

A Víg özvegyről

Henri Meilhac 1862-ben írt egy kedves vígjátékot „A követségi attasé" címen, mely ironikus is volt, könnyed is és igen szellemesen gúnyolta az arisztokráciát. Ezt a vígjátékot választották Leon és Stein, a népszerű operett-liberetto gyárosok új darabjuk alapjául. Az eredeti történeten nem sokat változtattak, csak egy kicsit kevesebb lett a gúnyolódó kritika benne és több a nemes érzelmekből. A liberettót a jónevű és népszerű bécsi muzsikus Heuberger kapta meg, akinek ez nem nagyon tetszett. A szövegkönyvírók Karczag igazgató titkárának javaslatára a még szinte névtelen „katonakarmesterre" bízták a szövegkönyvet, aki azt egy éjszaka elolvasta, nagyon megtetszett neki és lázasan dolgozni kezdett. Karczag nem nagyon bízott a fiatal komponistában, de hagyta, hadd dolgozzék, szerződést is kötött vele. A zene elkészült, a próbák megindultak a Theater an der Wienben, s elérkezett a bemutató napja. A siker nem maradt el, de nem volt itt Bécsben az igazi. „A benyomás a premieren korántsem egy nagy sikeré volt. — Így emlékezik vissza a Víg özvegy útjára Lehár. — A bécsi lapok futólag érintették csak az operettet, anélkül, hogy a zenét érintették volna. A Víg özvegy tulajdonképpeni sikere Berlinből és Hamburgból indult el. Ezután Bécsben két évadon keresztül játszották. A világsikert a londoni és párizsi bemutatók hozták." S mire a mű bejárta a világot, Henri Meilhac örökösei beperelték a két szövegkönyvírót, akik az első két év alatt egymillió koronát kerestek a Víg özveggyel. De Leon és Stein jó ügyvédet választottak — Raymond Poincaré-t — aki pár év múlva nemcsak ilyen pert nyert meg, de egészen a miniszterelnökségig vitte.

A Víg özvegy csupán az 1910-es évben 18 ezer előadást ért meg — 10 nyelven. Japántól Afrikáig, Argentínától Svédországig mindenütt játszották.

A Bühne und Welt c. folyóirat 1907-ben így fogalmazta meg a Víg özvegy sikerének a titkát: „A Víg özvegynek behízelgő eredeti melódiákban gazdag nemzetközi jellege van, mely szerencsésen egyesíti a bécsi gráciát, szláv melankóliát, magyar tüzet és a francia pikantériát."

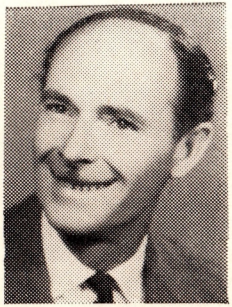

Zeta Mirko:

Szalma Sándor

Nyegus:

Komlós József

Kedves közönség

Elgondolkodtak-e már azon, hogy mi is az a tánc? Tudományosan megfogalmazva: a tánc érzéseink, indulataink, vágyaink ritmikus, harmonikus mozdulatokban történő kifejezése. — Ha engem kérdeznek, csak azt válaszolnám, hogy a tánc olyan csodálatos valami, amit csak táncban tudnék elbeszélni!

Hogy mikor keletkezett? — öröktől fogva van! Nézzék a bolygókat, milyen harmonikusan forognak, a halak násztáncát, a növények ritmikus rezdüléseit; megannyi táncosa a természetnek. A tánc a természet ajándéka. Mozdulatokkal „beszélő" nemzetközi nyelv. Mindenki megérti, faji, társadalmi előítélet nem gátolhatja. — Szóval, csodálatos dolog, ha az ember táncol! Még csodálatosabb mások lelkébe, izmaiba átültetni azt a táncot, ami az én agyamban született meg. — Ez a koreográfia Azt a sok felszabadult mozdulatot, amit egy-egy dallam, vagy érzés vált ki belőlünk, „ráncba" illetve táncba kell szedni. Mint ahogy a zene és tánc egymásrahatása alkot csak kerek egészet, éppen úgy a mozgáskultúra a drámában is nélkülözhetetlen, a szöveg aláfestésére, kiegészítésére. — Operetteknél, zenés vígjátékoknál, ahol a táncszámok a cselekmény folytatásaként, vagy a hangulat alátámasztására szolgálnak, koreográfusra komoly feladat hárul. Az adott kor stílusát egyeztetni a darab és zene egyéni stílusával, a díszlet és színpad adta lehetőséggel, a színészek, táncosok egyéniségével, a rendező össz-elképzelésével, s nem utolsósorban a közönség igényével közös nevezőre jutni; sok álmatlan éjszakát és rengeteg munkát jelent. De mikor azt látom, hogy sikerült megközelítenem a megálmodottat, amikor a koreográfia nem különálló mű, hanem beleilleszkedve a szövegbe, zenébe, rendezésbe, együtt alkot egy egészet, akkor — elárulom Önöknek — nincs nálam boldogabb ember a földön!

Mióta a színház tagja vagyok, sok szerep és sok koreográfia áll már mögöttem. (Hogy csak pár koreográfiát említsek: Sztambul rózsája, Mesél a bécsi erdő, Andalúzia, Nebáncsvirág, Fogad 3—5-ig, Marica grófnő, Maya...) Bár a sok-sok tapsból, amit a táncok kaptak, azt kell éreznem, hogy eddig tetszett a munkám, most — legújabb koreográfiámnál, „A víg özvegy"-nél, mégis szeretnék **tenyérjós** lenni!

Szívből köszönti Önöket:

Borbíró Andrea

NŐI TÁNCKAR

Lehár Ferenc műveinek hazai bemutatói

A drótostót	1903. április 21.
Mulató istenek	1905. február 10.
Mókaházasság	1906. szeptember 7.
Víg özvegy	1906. november 27.
Három feleség	1908. március 31.
Luxemburg grófja	1910. január 14.
Cigányszerelem	1910. november 12.
Bécsi asszonyok	1910. november 30.
Hercegkisasszony	1910. december 20.
Éva	1912. október 12.
Tökéletes asszony	1913. november 26.
Végre egyedül	1915. február 20.
Tűzherceg	1915. július 8.
Csillagok bolondja	1916. október 10.
Pacsirta	1918. február 1.
A kék mazur	1921. május 13.
A sárga kabát	1923. május 5.
A három grácia	1923. június 6.
Tangókirálynő	1923. július 28.
Apukám	1924. április 15.
Frasquita	1925. március 3.
Paganini	1926. május 7.
Cárevics	1928. május 25.
Friderika	1930. október 31.
Mosoly országa	1930. szeptember 20.
Tavaszi álom	1932. szeptember 15.
Giuditta	1934. április 8.
Szép a világ	1934. december 21.
Garabonciás	1943. február 20.

SÜLE GÉZA

VINCZE PÁL

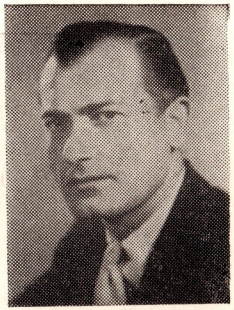

BUDAI LÁSZLÓ

MOJZES ISTVÁN

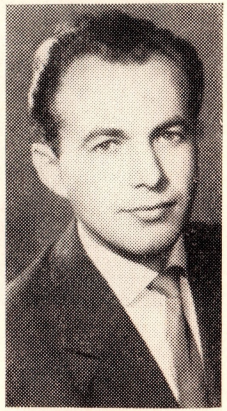

NÁNDORI BARNA

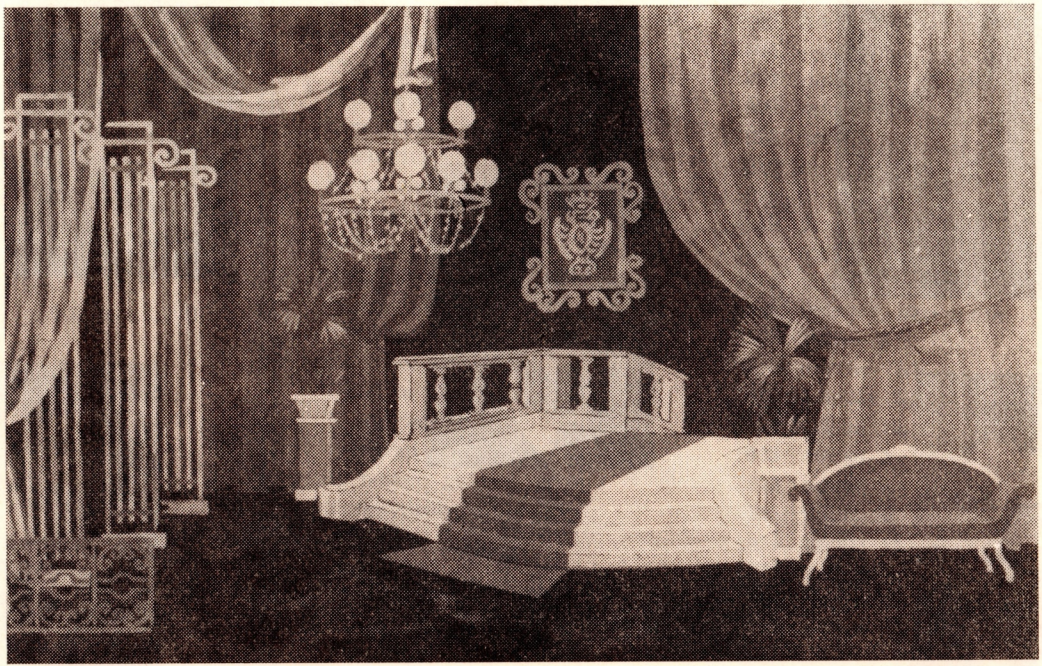

BORCSA ISTVÁN DÍSZLETKÉPE A VÍG ÖZVEGYHEZ

KATONA JÓZSEF MEGYEI KÖNYVTÁR
1995/148/1
KECSKEMÉT

Előkészületben:

ARTHUR MILLER

A salemi boszorkányok

Bemutató: 1965. április 30-án

Ára: 2,— Ft

Szerkeszti Siklós Olga

65. 943 Bács-Kiskun megyei Nyomda V. Kecskemét
Felelős kiadó: Nádasdy Ferencné